

Danijele Ganzer

IMPERIJA SAD

Beskrupulozna
svetska sila

Preveo s nemačkog
Nikola Jordanov

— Laguna —

Naslov originala

Daniele Ganser

IMPERIUM USA. DIE SKRUPELLOSE WELTMACHT

Copyright © 2020 Orell Füssli Verlag AG, Zürich, Switzerland

Translation Copyright © za srpsko izdanje 2021, LAGUNA

**IMPERIJA
SAD**

Sadržaj

Uvod	13
1. SAD su najveća opasnost po mir u svetu	17
<i>Galup</i> anketira 67.000 ljudi u 65 zemalja	18
SAD su od 1945. bombardovale najviše zemalja	22
Ajzenhauer upozorava na vojno-industrijski kompleks ...	23
SAD drže svetski rekord u vojnim izdacima	26
<i>Lokid Martin</i> je najveći koncern naoružanja u svetu	31
SAD su nuklearna sila	33
SAD imaju više od sedamsto vojnih baza u stranim zemljama	34
U inostranstvu je stacionirano više od 200.000 vojnika SAD	36
Okupirane zemlje se brane	38
2. SAD su oligarhija	41
Imperijom upravlja 300.000 superbogataša	41
U SAD ima sto miliona siromaha	45
U SAD ima 540 milijardera	47
Kraj američkog sna	49
Superbogataši određuju politiku	51
Američki birači gotovo da nemaju uticaja na politiku	54
3. Indijanski ratovi	57
Evropske velesile dele Ameriku među sobom	58
Englezi 1607. osnivaju Džejmstaun	60
Izvoz duvana u London	63
Trinaest kolonija na Atlantiku	65
Deklaracija nezavisnosti 1776.	67
Borba protiv Britanske imperije	71
Rat protiv Meksika 1846.	74

Uništavanje Indijanaca	80
Masakr kod Ranjenog Kolena 1890.	83
Četiri miliona mrtvih Indijanaca	84
4. Eksploatacija crnaca	87
Nasilno odvođenje dvanaest miliona Afrikanaca	87
Građanski rat i ukidanje ropstva 1865.	92
Kju-kluks-klan hoće supremaciju belaca	94
Marin Luter King jača pokret za građanska prava.....	95
5. Severna Amerika nije dovoljna.....	99
Eksplozija na <i>Mejnu</i> 1898.	100
Osvajanje Kube i Portorika 1898.	102
Puč na Havajima 1893.	107
Osvajanje Filipina 1898.....	110
Upozorenje general-majora Smedlija Batlera.....	114
6. SAD i Prvi svetski rat	119
Početak Prvog svetskog rata 1914.	120
Trgovci smrću profitiraju od rata.	123
Zakon o Federalnim rezervama 1913.	127
Potapanje <i>Luzitanije</i> 1915.	128
Ulazak SAD u Prvi svetski rat 1917.	131
Ratna propaganda SAD protiv Nemačke	134
Reparacije i Versajski sporazum 1919.	137
7. SAD i Drugi svetski rat	141
Paljenje Rajhstaga 1933.	142
Izdaja principa ljudske porodice.....	143
SAD snabdevaju Hitlera naftom	144
Henri Ford snabdeva Vermaht vojnim vozilima.....	147
Ponovni izbor predsednika Ruzvelta 1940.	149
SAD prekidaju isporuke nafte Japanu 1941.	150
SAD nadziru radio-saobraćaj Japanaca	156
Napad Japanu na Perl Harbor 1941.	158
Kongres SAD objavljuje rat Japanu i Nemačkoj.....	159

Demobilisanje admirala Kimela i general-potpukovnika Šorta	161
Trajna debata o Perl Harboru	163
SAD bacaju atomske bombe na Japan	165
SAD otvaraju drugi front tek 1944.	168
8. Vođenje skrivenih ratova	173
SAD osnivaju Savet za nacionalnu bezbednost 1947.	174
CIA manipuliše izborima u Italiji 1948.	176
CIA obara vladu u Iranu 1953.	177
CIA obara vladu u Gvatemali 1954.	178
CIA ubija premijera Lumumbu u Kongu 1961.	180
Truhiljovo ubistvo u Dominikanskoj Republici 1961.	182
Ubistvo predsednika Dijema u Vijetnamu 1963.	184
Ubistvo generala Šnajdera u Čileu 1970.	184
Če Gevara je streljan u Boliviji 1967.	186
Atentati CIA na Fidela Kastru 1961.	187
Direktor CIA Alen Dales upravlja ubistvima	189
Nelegalni napad CIA na Kubu 1961.	192
Kenedi otpušta direktora CIA Alena Dalesa 1961.	194
9. Ubistvo predsednika Kenedija	195
Mesto zločina Dalas, 22. novembar 1963.	196
Bajka o ludom usamljenom atentatoru Liju Harvijju Osvaidu	198
Izveštaj Vorenove komisije 1964.	201
Džim Garison ponovo otvara slučaj 1967.	204
CIA tvrdi da nije bilo zavere	207
Osveta direktora CIA Alena Dalesa	209
10. Vijetnamski rat	213
Francuska gubi svoje kolonije u Indokini 1954.	213
Vijetnam se cepa na dva dela.	215
Laž o incidentu u Tonkinskom zalivu 1964.	219
SAD bacaju napalm na bebe i budiste	224

Mirovni pokret i masakr na Državnom univerzitetu Kent 1970.	225
SAD obaraju predsednika Sukarna u Indoneziji 1965. ...	229
Zabašureni masakr u Mi Laju	231
Tajni rat protiv Kambodže i Laosa	233
Britanci i SAD naoružavaju crvene Kmere u Tajlandu ...	235
11. Afera Iran–Kontra	239
Tajni rat SAD protiv Nikaragve 1981.	240
Kongres zabranjuje puč u Nikaragvi	243
Savet za nacionalnu bezbednost Bele kuće otvara tajni bankovni račun u Švajcarskoj	245
CIA i trgovina kokainom	246
Sadam Husein napada Iran i koristi bojne otrove	248
SAD prodaju oružje Iranu uprkos embargu	250
Afera Iran–Kontra potresa poverenje stanovništva	252
Zaverenici ne moraju u zatvor	253
„Inkubatorska laž“ i rat protiv Kuvajta 1991.	255
12. Napadi 11. septembra	259
Novi Perl Harbor	260
Propala istraga Kina i Hamiltona 2004.	262
Totalni fijasko protivvazdušne odbrane SAD	264
Milionski dobici s prodajnim opcijama	268
Rušenje Svetskog trgovinskog centra 7	271
U prašini kula bliznakinja pronađen eksploziv	276
Kule su bile opterećene azbestom	276
13. Takozvani „rat protiv terora“	279
Napad na Avganistan 2001.	279
Borbeni dronovi revolucionišu ratovanje	282
Nelegalni napad na Irak 2003.	286
Kako vodeći mediji šire ratnu propagandu	289
SAD produciraju najveću predstavu na svetu	290
Alternativni mediji jačaju mirovni pokret	292

---

14. Digitalna imperija	295
Skandal sa fiševima u Švajcarskoj 1990.....	296
Nadzor građana u Kini	297
Nadzor građana u SAD.....	299
Internet unosi revoluciju u svet 1994.	304
<i>Gugl</i> je 2018. zaradio trideset milijardi dolara	305
<i>Fejsbuk</i> potiskuje štampane novine	307
<i>Fejsbuk</i> i izbor Donalda Trampa 2016.	308
Otkriven skandal <i>Kembridž analitike</i>	311
<i>Kembridž analitika</i> i Bregzit 2016.	314
Mikrotargetiranje utiče na glasanje u Švajcarskoj	315
Osnivanje onlajn leksikona <i>Vikipedija</i> 2001.....	317
Mračna strana <i>Vikipedije</i>	323
15. Borba za Evroaziju	325
Podeli i vladaj.....	325
Rusija je samo regionalna sila	329
Širenje NATO-a na istok ljusti Rusiju	330
Puč SAD u Ukrajini	333
SAD bombarduju Siriju 2014.	335
Ponižavanje Kine u Opijumskom ratu 1839.	338
Kina ima najveću armiju na svetu	340
Kina ima drugu najveću privredu na svetu	343
Novi put svile 2013.....	346
16. Zaključak	349
<i>Hronologija</i>	353
<i>Beleške</i>	361
<i>Literatura</i>	401
<i>Zahvalnost</i>	403
<i>O autoru</i>	407

Uvod

Ovu knjigu sam napisao da bih ojačao mirovni pokret. U mirovni pokret spadaju svi oni koji odbijaju rat i teror i ne žele laži i ratnu propagandu. Mirovni pokret je uvek postojao u svim zemljama na svetu, pa i u SAD. Da bih to dokazao, stalno iznova citiram glasove mirovnog pokreta iz Sjedinjenih Država. Pored ostalih glasove afroameričkog borca za građanska prava i sveštenika Martina Lutera Kinga, koji je jasnim rečima pozivao na nenasilni otpor ugnjetavanju Afroamerikanaca i nelegalnom Vijetnamskom ratu. Ili borca za prava žena Dženet Rankin iz Montane, koja je kao član Kongresa glasala protiv učešća SAD u Prvom i Drugom svetskom ratu. Ili bivšeg službenika NSA Edvarda Snoudena, koji je otkrio da se nadzire komunikacija građana. Pripadnici mirovnog pokreta uvek se orijentišu prema svojoj savesti i nikada se ne prepuštaju glavnoj struji. Oni su odbijali rat i ratne laži i onda kada su bili u manjini. Neki članovi mirovnog pokreta su ubijeni, kao Martin Luter King. Neki su nazivani „izdajnicima“ i „kurvama“, kao Dženet Rankin. Drugi su morali da napuste SAD, kao Edvard Snouden koji sada živi u Moskvi. Svojim primerom oni su inspirisali druge ljude i navodili ih da se odupiru ratu i ratnoj propagandi i onda kada je to bilo teško i zahtevalo hrabrost.

SAD su najveća opasnost po svetski mir. Ali uza svu kritiku na račun 300.000 američkih superbogataša koji vladaju imperijom SAD, mirovnom pokretu nikada nije bio cilj da jača mržnju među narodima. Među 330 miliona stanovnika SAD ima mnogo onih koji se zalažu za mir i odbacuju imperijalizam. Doduše, oni nisu na vodećim položajima u Beloj kući, a ne vode glavnu reč ni u Kongresu. Ali svim srcem se bore za bolji i mirniji svet i rade kao učiteljice, umetnici, zaštitnici prirodne sredine, borci za građanska prava, instruktorke joge, baštovani i obavljaju masu drugih poslova. Svet ih ne zna, ali svako u mirovnom pokretu ima uticaja jer je sve vezano sa svime.

U svom istraživanju rukovodio sam se trima načelima: zabranom upotrebe sile prema Povelji Ujedinjenih nacija, budnom pažnjom i ljudskom porodicom. Zabrana upotrebe sile UN doneta je 1945. i zabranjuje pretnju silom ili upotrebu sile u međunarodnoj politici. Nažalost pala je u zaborav i mnogi ljudi uopšte nisu čuli za nju. Zato je često spominjem u svojim knjigama i predavanjima budući da je to važan instrument mirovnog pokreta. I načelo budne pažnje dragoceno je za mirovni pokret. Jer ljudi su suviše često zbunjeno i nekritički potpadali pod uticaj ratne propagande. No to je nepotrebno. Kada naučimo da pažljivo posmatramo svoje sopstvene misli i osećanja sa spokojne distance, produbljuje se njihova jasnoća. Ne moramo da verujemo u sve što nam pričaju mediji. Pažnja nas vodi spoznaji da je od naših misli i osećanja važnija jasnoća svesti u kojoj se one rađaju i opet razilaze kao oblaci.

U pisanju ove knjige bio mi je naročito važan princip ljudske porodice. Jer nažalost kroz istoriju se stalno ponavljalo da smo kao ljudska porodica isključivali i ubijali pojedine članove. Granice nacionalnosti, religije, boje kože, pola i imovine delile su nas i obezvređivale. U progonu veštica žene osumnjičene za bavljenje „magijom“ isključivali su iz ljudske porodice i spaljivali. U indijanskim ratovima Indijance su kao „divljake“ isključivali iz ljudske porodice, progonili ih i ubijali. U trgovini robljem

---

Afrikance su kao „životinje“ isključivali iz ljudske porodice, ponižavali ih i eksploatisali. U Drugom svetskom ratu Jevreje su kao „nedostojne života“ isključivali iz ljudske porodice i gušili gasom u koncentracionim logorima. U Vijetnamskom ratu američki vojnici iz SAD nazivali su Vijetnamce „termitima“, izopštavali ih iz ljudske porodice i bombardovali napalmom. U takozvanom „ratu protiv terora“ Avganistance su označavali kao „teroriste“, izopštavali ih iz ljudske porodice i ubijali.

Taj obrazac koji se ponavlja savršeno je jasan. Princip ljudske porodice je narušen tako što se iz nje jedna grupa isključuje, obezvređuje, a onda ubija. Svi se mi naravno vrlo razlikujemo. I u pogledu vere, nacionalnosti, obrazovanja, jezika i prihoda nismo isti niti ćemo ikada biti. Ali to nije razlog da se pribegava nasilju. „Mi na svetu sasvim sigurno imamo problem s neprijateljstvima koja su izvan kontrole. Čovek je upravo stručnjak za to da odbacuje druge“, objašnjava holandski zoolog Frans de Val. „Čovek demonizuje ljude druge nacionalnosti ili vere, izaziva strahove i bes. Te grupe onda nazivamo neljudima ili životinjama. Vrlo je lako eliminisati neljude jer prema njima ne morate da imate nikakvo saosećanje.“¹

U aprilu 2004. objavljeno je da su vojnici iz SAD u iračkom zatvoru Abu Graibu mučili Irčane. Ratna propaganda u Sjedinjenim Državama ulivala je njihovim vojnicima u glavu da su Irčani loši ljudi, pa zato moraju da budu isključeni iz ljudske porodice. To je imalo konkretne posledice. Pripadnica američke vojske Lindi Ingland vodila je kroz zatvor u Abu Graibu jednog golog iračkog zarobljenika na psećem povocu. Drugi irački zatvorenik, sa crnom vrećom na glavi, bio je prisiljen da balansira na jednom sanduku dok su mu na telo bile pričvršćene žice. Vojnici iz SAD pretili su mu da će mu ako padne sa sanduka, davati smrtonosne strujne udare. „U Evropi su te užasne slike seksa, mučenja i poniženja naprosto izazvale šok“, komentarisao je *Velt*. Skandal u Abu Graibu drastično je pokazao šta

može da se dogodi kada ljudi ceo jedan narod, u ovom slučaju Iračane, isključe iz ljudske porodice.²

Ne treba na osnovu ovakvog nasilja i brutalnosti izvoditi zaključak da su ljudi nesposobni za suživot u miru. Mi to činimo lagodno i svakodnevno na milion različitih mesta. „Dajte da najpre sami ispitamo svoj stav prema miru. Suviše nas smatra da je mir nemoguć“, rekao je predsednik Kenedi u jednom govoru. „Suviše nas smatra da je neostvarljiv. Ali to je opasno defetističko verovanje. Ono vodi zaključku da je rat neizbežan, da se nalazimo u vlasti sila koje ne možemo da kontrolišemo.“ Da to nije istina znao je i Kenedi. „Naše probleme stvorili su ljudi, pa zato ljudi mogu i da ih reše. Ono najveće što ljudski duh može da postigne čovek određuje sam.“³

Nadahnite ličnosti obeležile su mirovni pokret i van SAD. U Indiji je advokat i pacifista Mahatma Gandi, koji je moj veliki uzor, uvek naglašavao načelo ljudske porodice. „Celo čovečanstvo je jedna porodica“, govorio je Gandi. On se u svojim protestima uvek pridržavao tolerantnog i prijateljskog tona, lišenog besa i mržnje. Uprkos brutalnim postupcima indijske policije, indijske vlade i britanske kolonijalne sile, Gandi ih nije označavao kao neprijatelje. „Ja nikoga ne posmatram kao neprijatelja“, objašnjavao je Gandi. „Svi su mi prijatelji. Želim da prosvেćujem i menjam srca.“⁴

Čvrsto sam uveren da će mirovni pokret u 21. veku ojačati ako se budemo pridržavali načela ljudske porodice, pažnje i zabrane upotrebe sile kao što propisuje Organizacija UN. Nacionalne i verske podele, kao i one prema boji kože, polu, obrazovanju ili prihodima, u 21. veku treba da budu izmenjene saznanjem da svi ljudi pripadaju ljudskoj porodici. I vi kao čitateljke i čitaoci pripadate ljudskoj porodici bez obzira na to gde držite u rukama ovu knjigu i nezavisno od vaše životne priče. I ja kao autor pripadam ljudskoj porodici, kao i sve osobe koje se pominju u ovoj knjizi – i žrtve i počinioci. Zajedno treba da naučimo da se ne ubijamo jer je svaki život svet.

1. SAD su najveća opasnost po mir u svetu

SAD su imperija od 1945. Imperijom se označava vojno, privredno i politički najmoćnija zemlja na svetu u nekom periodu. SAD štampaju dolar, trenutno najvažniju rezervnu valutu na svetu. One su nuklearna sila, imaju najveće vojne izdatke, najveće vojne koncerne i najviše vojnih baza u inostranstvu. SAD imaju pravo veta i time mogu da spreče da ih Savet bezbednosti UN osudi kada nelegalno bombarduju druge zemlje i krše zabranu upotrebe sile, jedan od postulata UN. Uz to SAD imaju vodeću ulogu u NATO-u, najvećem vojnom savezu na svetu, trenutno s dvadeset devet evropskih i severnoameričkih država članica.

Niko ko se interesuje za međunarodnu politiku, istoriju i mir ne sme da ignoriše tu imperiju jer SAD imaju direktan ili indirektan uticaj na gotovo sve velike konflikte u poslednjih sto godina i diriguju ratovima koji se sada vode. Imperiju je lako prepoznati, dovoljno je prebrojati nosače aviona. SAD imaju jedanaest nosača aviona, više od ijedne druge zemlje na svetu. Na naslovnoj strani ove knjige prikazan je *USS Džordž Vašington*, simbol vojne dominacije SAD. Najnoviji nosač aviona *USS Džerald Ford*, kojeg je 2017. krstio predsednik SAD

Donald Tramp, može da bez dopune goriva ostane na moru decenijama zahvaljujući svom atomskom pogonu. Vredan tri-naest milijardi dolara, *USS Džerald Ford* najskuplji je ratni brod svih vremena. Kina u ovom trenutku ima tek dva nosača aviona, dok Francuska, Velika Britanija u Rusija imaju samo po jedan.⁵

Imperije doživljavaju uspon i pad. Imperije nisu večne. Rimska imperija, Španska imperija, Osmanska imperija, Francuska imperija i Britanska imperija bile su nekada velike i zastrašujuće. Ali danas više ne postoje. I imperija SAD će se jednog dana raspasti, a zameniće je neka druga struktura moći. Kada i kako će se to dogoditi u ovom času je nepoznato. Kada nacije suviše troše na naoružanje, „verovatno se prenaprežu“, opominje britanski istoričar Pol Kenedi. „Takva nacija je onda kao starac uporan da obavi posao koji nadmašuje njegovu snagu.“⁶

Galup anketira 67.000 ljudi u 65 zemalja

„Koja zemlja danas predstavlja najveću opasnost po svetski mir?“ Ovo uzbudljivo pitanje postavio je institut za istraživanje javnog mnjenja *Galup*, sa sedištem u Vašingtonu, u jednoj globalnoj anketi godine 2013. *Galup* je još od 1977. svake godine sprovodio globalnu anketu o stanju u svetu. Ali tek u novom milenijumu istraživači javnog mnjenja u SAD usudili su se da postave ovo eksplozivno pitanje pošto su to zahtevali slušaoci radija. U okviru ankete sprovedene za vreme mandata predsednika Baraka Obame, između septembra i decembra 2013, ispitano je više od 67.000 ljudi u 65 zemalja. Pitanje je postavljeno širom sveta. A rezultat je bio nedvosmislen.

Od anketiranih dvadeset četiri procenta ili bezmalo četvrtina svetskog stanovništva označila je SAD kao najveću opasnost po svetski mir. *BBC* je komentarisao da je to „loša, ali ne sasvim iznenađujuća vest za SAD.“ Na drugom mestu liste

najopasnijih zemalja plasirala se muslimanska atomska sila Pakistan sa osam procenata glasova iza SAD. Treće mesto liste najopasnijih zemalja pripalo je Kini. Najmnogoljudniju zemlju na svetu pet procenata ispitanih procenilo je kao najopasniju. Kina pod vlašću Komunističke partije podelila je treće mesto sa Izraelom (5%), Severnom Korejom (5%), Avganistanom (5%) i Iranom (5%). Kao najveća opasnost po svetski mir naredna mesta zauzeli su Indija (4%), Irak (4%), Japan (4%), Sirija (3%), Rusija (2%), Australija (1%), Nemačka (1%), Palestina (1%), Somalija (1%), Južna Koreja (1%) i Velika Britanija (1%).⁷

U istoj *Galupovoj* anketi postavljeno je i sledeće pitanje: „Ako ne bi bilo granica, u kojoj biste zemlji najradije živeli?“ Ubedljiva većina od trideset osam procenata ispitanih odgovorila je da bi najradije živela u zemlji u kojoj već jeste. Većina ljudi ne želi da se iseli, nego da živi u krugu svoje porodice. Skoro svi ljudi osećaju se vezani za kulturu, jezik, zemlju i hranu svoje postojbine. Ali devet procenata ljudi koji su želeli da emigriraju kao najprivlačniju državu birali su SAD, sledile su Australija (7%), Kanada (7%), Švajcarska (6%), Francuska (4%), Nemačka (4%), Velika Britanija (4%) i Italija (3%).

Činjenica da su 2013. SAD ocenjene kao najveća opasnost za mir u svetu nije bila velika novost. „Verujem da se većini Evropljana u ovom času čini da su Sjedinjene Države najopasnija zemlja na svetu“, rekao je britanski istoričar Arnold Tojnbi još 1971, kada nije mogao da se pozove na empirijske podatke neke ankete. „Budući da je Amerika nesumnjivo najmoćnija svetska sila, metamorfoza slike o Americi u poslednjih trideset godina donela je nešto vrlo zastrašujuće“, pisao je Tojnbi na temelju tada razbuktagog Vijetnamskog rata. „Verovatno još strašnije za većinu muškog stanovništva koji nisu Evropljani ili Severnoamerikanci, već Latinoamerikanci, Azijci ili Afrikanci.“ Jer u većini slučajeva SAD se bezobzirnomo silom mešaju u unutrašnje poslove drugih država. Zato su, prema Tojnbiu, SAD postale „košmar“.⁸

Posle stupanja na dužnost predsednika SAD Donalda Trampa, u januaru 2017, slika Amerike u očima sveta nije se popravila. „Zabrinutost zbog moći i uticaja SAD porasla je u mnogim zemljama širom sveta, dok je poverenje u američkog predsednika drastično opalo“, objavio je američki istraživački centar *Pju* 2017. *Pju* je ispitivao ljude u trideset zemalja u Severnoj Americi, Južnoj Americi, Evropi, Africi, Aziji i Australiji. Ta globalna anketa prvi put je sprovedena 2013, u vreme mandata predsednika Obame, a zatim 2017, kada se u Belu kuću uselio predsednik Tramp. Još dok je na vlasti bio predsednik Obama, javno mnjenje u svetu ocenjivalo je da od SAD pretili najveća opasnost, ali s Trampovim dolaskom podorenje prema politici SAD samo je poraslo.

„Od trideset zemalja obuhvaćenih istraživanjem, broj onih koji u Americi vide najveću opasnost po svoju zemlju povećao se u dvadeset jednoj zemlji“, objavio je *Pju* 2017. Susjedne države Meksiko i Kanada procenile su da su Sjedinjene Države opasnije od Kine ili Rusije. I članice NATO-a Velika Britanija, Francuska, Nemačka i Holandija u anketi iz 2017. izrazile su mišljenje da je stepen opasnosti od SAD veći nego u anketi iz 2013. *Pju* je uz to otkrio da žene u Australiji, Kanadi, Japanu, Velikoj Britaniji i Francuskoj broičano nadmašuju muškarce koji dele to mišljenje. Pored toga anketa je pokazala da glasači opredeljeni za partije leve u Velikoj Britaniji, Švedskoj, Južnoj Koreji i Australiji vide u SAD veću opasnost od onih koji u navedenim zemljama biraju desničarske partije.⁹

Aktuelna istraživanja u Nemačkoj potvrđuju taj kritički stav prema SAD. Prema jednoj studiji društva za socijalna istraživanja i statističke analize *Forsa*, objavljenoj 2018. godine, „79 procenata Nemaca smatra da je za ugrožavanje svetskog mira najodgovorniji predsednik SAD Donald Tramp. Samo trinaest procenata misli da je Putin opasnost za svet, a osam procenata se podjednako plaši obojice.“ Ugled SAD u Nemačkoj poslednjih godina neprekidno opada. „Sjedinjene Države, koje su se

posle izgubljenog Drugog svetskog rata iznenađujuće brzo od pobjednika preobrazile u zadivljujuću, čak obožavanu zaštitničku silu, u Nemačkoj sada sve više postaju predmet kritike“, komentarisao je studiju *Forse* augsburški *Algemajne cajtung*. Prelomnu tačku u ocenjivanju SAD izazvao je ulazak Džordža V. Buša u Belu kuću 2001, smatra nemački rukovodilac te studije Manfred Gilner. „Ako ne ranije, onda je posle Iračkog rata viđen kao neuporedivo opasniji pokretač ratova u poređenju s Putinom. U Bušovog prethodnika Bila Klintonu Nemci su još imali poverenja.¹⁰

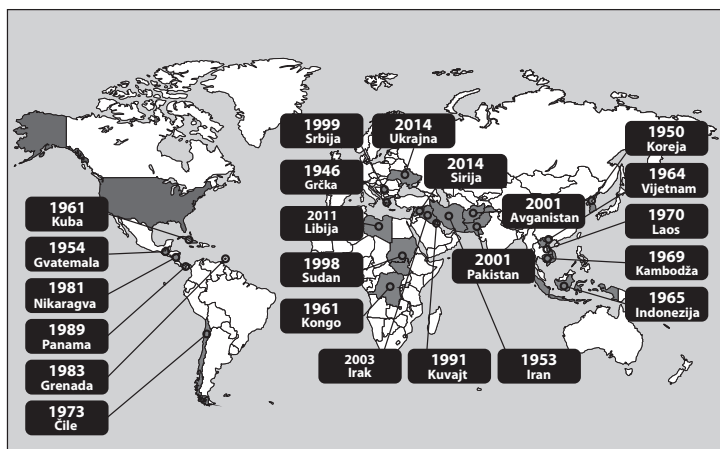
Sve novije ankete potvrdile su tu sliku. „Nemci ocenjuju da SAD predstavljaju veću opasnost za mir nego Severna Koreja, Turska i Rusija“, navedeno je u „*Izveštaju o bezbednosti 2019*, koji od 2011. izlazi jednom godišnje. Centar za strategiju i više rukovođenje u Kelnu sproveo je 2019. reprezentativnu anketu među više od 1200 državljana Nemačke starijih od šesnaest godina. Skoro polovina anketiranih je navela da ima utisak da živi u vrlo nesigurnim vremenima. *Izveštaj o bezbednosti 2019*. jasno konstatuje: SAD pod predsedništvom Donalda Trampa za građane Savezne Republike Nemačke predstavljaju centralni faktor nesigurnosti koji ih plaši“, komentarisao je taj rezultat vođa studije Klaus Švajnsberg.¹¹

Anketa je pokazala da više od 56 procenata Nemaca vidi u SAD najveću opasnost po mir u svetu. Godinu dana ranije, 2018, bilo ih je 40 procenata. Tada je većina verovala da najveća opasnost preti od Severne Koreje. Uspon SAD na vrh najvećih opasnosti i potiskivanje Severne Koreje vođa studije Švajnsberg ocenjuje kao „tužan ishod“. Za pojedine posmatrače takav razvoj nije bio potpuno iznenađenje. „U samoj Nemačkoj je i dalje postojalo kritičko razmatranje američke politike i društva. Tamošnja kultura je često doživljavana kao površna, a spoljna politika kao egoistična“, komentarisala je *RTL*. „Na istoku Nemačke taj utisak se oseća još jače nego na zapadu.“¹²

SAD su od 1945. bombardovale najviše zemalja

Zašto hiljade ljudi u najrazličitijim zemljama stavljaju SAD na vrh lestvice država koje najviše ugrožavaju mir u svetu? Odgovor se nameće sam po sebi: SAD su imperija. A uspon do imperijalne dominacije u istoriji uvek je počivao na nasilju. Vera u nasilje ispoljava se i u tome što se, za razliku od gotovo svih zapadnih država, u SAD još primenjuje smrtna kazna. Ali pre svega nijedna druga zemlja od 1945. nije bombardovala toliko zemalja kao SAD. Nijedna druga zemlja od 1945. nije oborila toliko vlada širom sveta kao SAD. Nijedna druga zemlja od 1945. nije vodila toliko ludačkih ratova kao SAD. Nijedna druga zemlja na svetu nema toliko vojnih baza koje te okupirane zemlje često odbijaju da prihvate. „Postalo je neprijatno biti Amerikanac“, komentarisao je državljanin SAD Pol Krejg Roberts, koji je u administraciji Ronalda Regana služio kao zamenik ministra finansija i posle povlačenja iz politike postao oštar kritičar Bele kuće. „Naša zemlja je zaredom imala četiri kriminalca na položaju predsednika: Klintona, Buša, Obama i Trampa.“¹³

Američki istoričar Gejbrijel Kolko, koji predaje na Univerzitetu Jork u Kanadi, s punim pravom kaže da su SAD „zemlja koja je u drugoj polovini dvadesetog veka vodila najviše ratova“. Upravo je ta ponavljana i uporna ratoborna politika razlog što se na SAD danas gleda kao na najveću opasnost po mir u svetu. Ko prouči istorijske izvore, saznaće da su SAD posle 1945. otvoreno ili prikriveno primenile silu protiv sledećih zemalja, pri čemu se mora naglasiti da ovaj spisak nije potpun: Grčka 1946, Koreja 1950, Iran 1953, Gvatemala 1954, Kongo 1961, Kuba 1961, Vijetnam 1964, Indonezija 1965, Kambodža 1969, Laos 1970, Čile 1973, Grenada 1983, Libija 1986, Nikaragva 1981, Panama 1989, Kuvajt 1991, Sudan 1998, Srbija 1999, Avganistan 2001, Pakistan 2001, Irak 2003, Libija 2011, Sirija 2014, Ukrajina 2014.

Grafika 1: SAD su posle 1945. vodile najviše ratova protiv drugih zemalja.

Raniji američki predsednik Džimi Karter bio je u pravu kada je 2019. sa žaljenjem rekao da su Sjedinjene Američke Države „najratobornija nacija u istoriji sveta“. Od 242 godine postojanja kao nacije SAD su provele samo šesnaest godina a da nisu vodile neki rat, kritikovao je devedesetčetvorogodišnji Karter za vreme jednog bogosluženja u Džordžiji.¹⁴

Ajzenhauer upozorava na vojno-industrijski kompleks

Rat je biznis. Pod vojnim izdacima podrazumevaju se svi izdaci koji nastaju kada neka zemlja izdržava svoje oružane snage i vodi rat. U to spadaju nabavka i održavanje naoružanja kao što su nosači aviona, tenkovi i mine. Od tih izdataka profitira industrija naoružanja jer ona proizvodi ta oruđa. U vojne izdatke ubrajaju se i finansijska sredstva koja se izdvajaju za vojna istraživanja i razvoj. Tu su zatim izdaci za obaveštajne službe čiji je zadatak da špijuniraju strane oružane snage i u sve većoj meri domaće stanovništvo. I naravno u vojne

izdatke spada angažovanje vojske u ratnim operacijama u inostranstvu, kao i obuka i naoružavanje stranih vojnika u ratnim područjima.

Veliki deo vojnih izdataka čine troškovi personala, dakle plate i penzije vojnog osoblja. Još u vreme Vijetnamskog rata svi muškarci između osamnaest i dvadeset pet godina podlegali su vojnoj obavezi i morali su da se registruju. Mnogi mladići su demonstrirali jer nisu hteli da idu u Vijetnamski rat. Da bi se ti protesti oslabili, godine 1973. u SAD je ukinuta vojna obaveza i zamenjena je profesionalnom vojskom na dobrovoljnoj bazi. Slično službenicima *Ikee* koji imaju ugovor s fabrikom nameštaja, vojnici u SAD danas su plaćeni najamnici Pentagona, što je znatno umanjilo proteste.

Dvajt Ajzenhauer, koji je u Drugom svetskom ratu bio komandant svih savezničkih snaga u Evropi i porazio Sile osovine pod vođstvom Adolfa Hitlera, a 1953. uselio se u Belu kuću kao predsednik SAD, poznao je iz prve ruke i vojsku i politiku i industriju naoružanja. Kao insajder, u svom oproštajnom govoru upozorio je na takozvani „vojno-industrijski kompleks“. Ajzenhauer je pod tim podrazumevao čvrstu mrežu između industrije naoružanja, obaveštajnih agencija, Pentagona, lobija, medija i politike. Industrija naoružanja će uvek pokušavati da utiče na politiku kako bi osigurala ugovore za nabavku oružja i plasirala svoje proizvode. I službenici Pentagona zainteresovani su za rat jer bez rata ostaju bez posla. Ali to upozorenje nije shvaćeno ozbiljno. „*Jobs, jobs, jobs*“, tvitovao je predsednik SAD Donald Tramp kada je 2017. u Saudijskoj Arabiji potpisao kolosalan ugovor o isporukama naoružanja u vrednosti od oko 350 milijardi dolara. A kada su iste te godine SAD prodale emiratu Kataru borbene mlaznjake F-15 za dvanaest milijardi dolara, katarski ambasador u SAD je na svom nalogu objavio oduševljeni tvit da će to otvoriti 60.000 novih radnih mesta u 42 savezne države SAD.¹⁵

SAD raspolažu „stalnom industrijom naoružanja džinovskih redova veličine“, opominjao je Ajzenhauer u svom oproštajnom govoru 17. aprila 1961. „Ta veza gigantskog vojnog aparata s moćnom industrijom naoružanja stavlja SAD na novu probu“, naglasio je odlazeći predsednik i upozorio da vojna industrija može da ima dominantan uticaj na politiku. „U vladinim odborima moramo se čuvati od neovlašćenog mešanja u njihov rad i preuzimanja nadležnosti koje ne pripadaju vojno-industrijskom kompleksu. Postoji potencijal za katastrofalno izmeštanje centara moći i to će se nastaviti“, tvrdio je Ajzenhauer. Razoružanje uz uzajamno poštovanje i poverenje „i dalje je primenljiva ponuda“, reći će tada bivši general. „Zajedno moramo da učimo kako da izgladimo razlike u mišljenju, ne oružjem već razumom i časnim namerama.“¹⁶

Ta opomena je bila iskrena, ali su je ignorisali. U vreme predsednika Ajzenhauera godišnji budžet Pentagona je iznosio oko pedeset milijardi dolara. Posle onog oproštajnog Ajzenhauerovog govora budžet Pentagona je rastao iz godine u godinu. Veze između američke vojske i američke industrije naoružanja postajale su sve tešnje. Posle penzionisanja, visokorangirani vojni oficiri zapošljavali su se kao savetnici u industriji naoružanja. Novi ratovi stalno su zahtevali nove proizvode. Na kraju Vijetnamskog rata, iz kojeg su Amerikanci 1975. izašli kao poražena strana, godišnji vojni izdaci SAD već su iznosili sto milijardi dolara i time su se udvostručili od vremena Ajzenhauerove opomene.

U vreme predsedničke administracije Ronalda Regana vojni izdaci pred nelegalnu invaziju malog karipskog ostrva Grenade 1983. prvi put su nadmašili reper od dvesta milijardi dolara godišnje. Time se budžet Pentagona učetvorostručio u odnosu na Ajzenhauerovo doba. A taj drastičan uspon se nastavio. Već 1986. dostigao je vrtoglavu visinu od trista milijardi dolara godišnje, šestostruko veću od budžeta u Ajzenhauerovo vreme. Predsednik Ronald Regan je ispunio najsmelije snove

vojne industrije i time ojačao vojno-industrijski kompleks. „Vrednost Pentagona kao privrednog faktora značajno je valorizovana američkom politikom svetske dominacije i njenom potrebom za naoružavanjem“, objašnjavao je nemački politolog Hartmut Vaser. „On nije više samo poslodavac nego i nalogodavac i garant zaposlenosti za kompanije koje sudeluju u proizvodnji naoružanja.“¹⁷

SAD drže svetski rekord u vojnim izdacima

Posle pada Berlinskog zida i raspada komunističkog Sovjetskog Saveza milioni ljudi u mirovnom pokretu nadali su se takozvanoj „dividendi mira“, dakle redukovanju vojne sile i smanjenju troškova za odbranu. Najzad, pošto je dugogodišnji neprijatelj Pentagona sada slomljen, moglo se zamisliti da će vojni izdaci SAD sa trista milijardi biti smanjeni na bar dvesta milijardi dolara. Jer američki predsednik Džon F. Kenedi jednom je mudro zaključio: „Čovečanstvo mora da učini kraj ratu ili će rat učiniti kraj čovečanstvu.“¹⁸

Ali vojno-industrijski kompleks ni posle kraja Hladnog rata nije hteo kresanje budžeta, SAD su nastupale još agresivnije. „U deceniji posle pada Berlinskog zida američka vojna sila nije se ograničila na to da reaguje na krize“, pisao je američki istoričar Endru Bejsevič. „Vojska je angažovana da sprečava akcije, da zastrašuje i upravlja. I to rutinski i trajno. U dobu globalizacije sekretarijat odbrane konačno se pretvorio u sekretarijat projektovanja sile.“ Pentagon je postao ministarstvo agresije. Cilj SAD, prosuđivao je Bejsevič, „jeste da stvori vojnu, političku, ekonomsku i kulturnu imperiju globalnih razmera.“¹⁹

Malo je poznato da je knjigovodstvo Pentagona ponekad krajnje neprozirno, što ukazuje na korupciju. Desetog septembra 2001. američki državni sekretar za odbranu Donald Ramsfeld izjavio je u jednom značajnom govoru u Pentagonu da je birokratija u sekretarijatu odbrane prevelika i da troši

suviše novca. „U ovoj zgradi novac nestaje u poslovima koji se dvostruko knjiže, a birokratija je prenaduvana“, kritikovao je Ramsfeld. Sekretarijat odbrane ima 660.000 civilnih službenika i 1,4 miliona vojnika u aktivnoj službi, a uz to i jedan milion pripadnika milicije u Nacionalnoj gardi. Svaki dolar koji nestane u birokratskom aparatu nedostaje vojnicima na frontu, žalio se Ramsfeld. Uštede od osamnaest milijardi godišnje svakako su moguće, ali primena programa štednje teško je sprovodljiva. „Institucija koja je građena u periodu dugom više decenija ne može se prekonoc promeniti“, opomenuo je Ramsfeld. „Neki to upoređuju sa okretanjem ratnog broda. Ja bih rekao da je još teže.“²⁰

U jednoj reportaži BBC-ja o tom Ramsfeldovom govoru nalazimo zapanjujuću rečenicu da „nije bilo moguće ući u trag transakcijama u obimu od 2,3 biliona dolara.“ To je vrlo velika suma i trebalo je da bude na naslovnim stranama širom sveta. Onaj ko je Ramsfeldov govor slušao na internetu utvrdio bi da je Ramsfeld na engleskom govorio o „nestalih 2,3 triliona.“ To je na nemačkom 2,3 biliona ili 2300 milijardi dolara, što odgovara višegodišnjem budžetu Pentagona. Ramsfeld sigurno nije mislio da je taj novac ispario, već da ta interna revizija računa u Pentagonu za mnoge transakcije ne ispunjava standarde zdravog knjigovodstva. Ramsfeld se žalio: „U ovoj zgradi ne mogu se razmenjivati informacije čak ni između spratova jer se informacije čuvaju na desetinama različitih tehničkih sistema koji međusobno nisu kompatibilni. Za to koristimo oko dvadeset procenata više infrastrukture nego što nam treba za podršku našim oružanim snagama, što naše poreske obveznike staje tri do četiri milijarde godišnje.“²¹

Dan posle Ramsfeldovog govora dogodili su se teroristički napadi od 11. septembra. O nekakvom kresanju budžeta više nije moglo biti ni govora. Takođe nikada nije objašnjeno šta se dogodilo s onih 2300 milijardi. Štaviše, vojni izdaci su nastavili da rastu, sada obrazloženi potrebom „borbe protiv

terorizma“ U toj 2001. godini terorističkih udara, vojni izdaci su iznosili 316 milijardi dolara. Godine 2002. popeli su se na 345 milijardi dolara. Godine 2003. kada su SAD napale Irak, budžet Pentagona je prvi put premašio granicu od 400 milijardi dolara. Već 2005. vojni izdaci su iznosili 478 milijardi dolara. Svake godine suma je rasla za nekoliko milijardi. Obrazloženje je uvek glasilo: rat protiv terora. Godine 2006. izdaci su bili 534 milijarde, a 2007. prvi put je dostignuta magična suma od 600 milijardi dolara. Za šest godina od 11. septembra budžet Pentagona se udvostručio. Za vojno-industrijski kompleks 11. septembar je bio srećan slučaj.²²

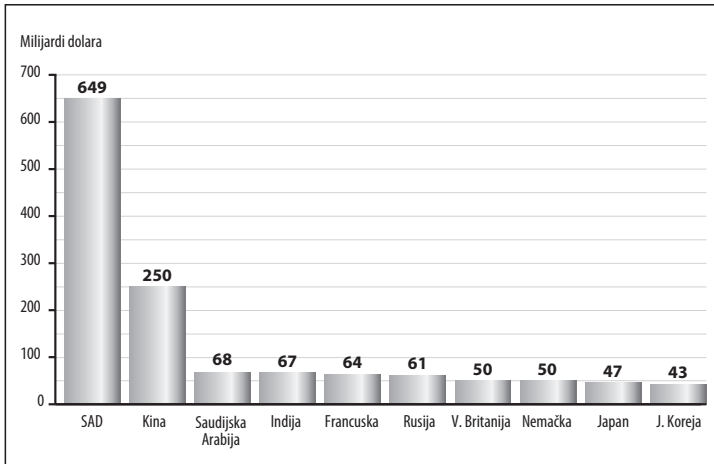
Zanimljivo je pažljivije razmotriti na šta je imperija SAD 2015. godine utrošila veliku sumu od 600 milijardi dolara. Za takozvani „rat protiv terora“ u Iraku, Siriji i Avganistanu izdvojene su 64 milijarde dolara ili približno desetak procenata godišnjeg budžeta. Isto toliko je investirano u istraživanje i razvoj. Za ratno vazduhoplovstvo kupljeni su u ukupnoj vrednosti od sto milijardi dolara novi sistemi naoružanja, pored ostalog 38 novih mlaznih lovačkih aviona klase F-35 kompanije *Lokid Martin*, 86 blek hok helikoptera korporacije *Sikorski* i devet lovačkih aviona P-8 posejdon, koje je firma *Boing* opremila specijalno za lov na podmornice. Kupljene su i dve ofanzivne nuklearne podmornice klase *Virdžinija* za pet milijardi dolara. Pored toga nove rakete, odbrambeni sistemi i municija u vrednosti od sedamnaest milijardi dolara. Otprilike šest milijardi utrošeno je za sisteme informisanja i nadzora. U satelite i druge svemirske sisteme investirano je najmanje sedam milijardi. Za plate i održavanje vojnog personala izdvojeno je 135 milijardi. A najveći iznos od 195 milijardi dolara pripao je birokratima iz Pentagona za tehničke i administrativne mere i menadžment.²³

Mirovni pokret zna da se sa 600 milijardi dolara godišnje može učiniti mnogo dobra. Umesto u rat i naoružanje novac se može ulagati u obrazovanje i rasvetljavanje uzroka ratova,

---

ili u izgradnju postrojenja za obnovljivu energiju, ili u projekte čišćenja mora od plastičnog otpada, ili za ublažavanje gladi u siromašnim zemljama, ili u alternativne medije koji razotkrivaju ratne laži, ili u prevladavanje strahova i trauma, ili u seminare za mentalni trening. Sve te investicije ojačale bi mir i poboljšale životnu sredinu i bile bi dragocen doprinos za svet održiv za naše potomstvo. Baš među mladim svetom oseća se duboko žaljenje što hiljade ljudi svakodnevno umiru od gladi „mada bi se to moglo sprečiti samo malim delom sredstava koja se i dalje svakodnevno troše na vojne potrebe“, po rečima nekadašnjeg nemačkog saveznog kancelara Vilija Branta; on je to nazvao „organizovanim ludilom“.²⁴

Ali novac i dalje teče u pogrešnom pravcu. Isti koncerni naoružanja dobijaju sve skuplje narudžbine, mada se retko pridržavaju ugovorenih rokova isporuke, i to ne po cenama i obimu obećanih usluga. I predsednik Donald Tramp je povećao vojne izdatke. Prema Stokholmskom međunarodnom institutu za mirovna istraživanja SIPRI, vojni izdaci SAD iznosili su godine 2018. oko 649 milijardi dolara. SAD su za vojsku trošile više novca od osam narednih zemalja na listi deset (*top-ten*) najvećih ulagača u vojni budžet zajedno. Na drugom mestu je bila Kina sa 250 milijardi dolara. Iza nje se nalazila Saudijska Arabija sa 68 milijardi dolara, sledile su Indija sa 67 milijardi dolara i Francuska sa 64 milijarde. Na šestom mestu je bila Rusija koja je te godine izdvojila 61 milijardu za vojne svrhe, dakle ni deset odsto onoga što su potrošile SAD. Sledeća dva mesta su zauzele Velika Britanija i Nemačka sa po 50 milijardi dolara godišnje. U to vreme su SAD pritiskale Nemačku da vojne izdatke za sledeću godinu podigne na 80 milijardi, što bi drastično opteretilo poreske obveznike.²⁵

Grafika 2: Deset zemalja s najvećim vojnim izdacima na svetu (2018).

Promena ovog pravca razvoja nije na vidiku. Predsednik Donald Tramp je za 2019. godinu prvi put podigao budžet Pentagona na 716 milijardi dolara. To približno odgovara sumi od dve milijarde dolara dnevno. „Kao nebo, zemlja i more, sada je i svemir postao bojište“, objasnio je Tramp prilikom potpisivanja budžeta u jednoj vojnoj bazi u državi Njujork. Rekao je da su za obezbeđivanje dominacije Sjedinjenih Država u svemiru neophodni odgovarajući visoki vojni izdaci. Pentagon i vojno-industrijski kompleks bili su oduševljeni. Kada je 17. januara 2019. u Pentagonu obećao dalje povećanje izdataka za naoružanje, nagrađen je frenetičnim aplauzom. „Vi to činite samo zato što vam dajem najveći i najobimniji vojni budžet u našoj celokupnoj istoriji“, uzvratilo je Tramp zahvaljujući na aplauzu vojnog vrha.²⁶ U decembru 2019. većina demokrata kao i republikanaca u Senatu i u Predstavničkom domu glasali su za povećanje vojnog budžeta za 2020. na 738 milijardi dolara. Nikada u istoriji SAD nije izdvojeno više novca za rat i naoružanje.